

ABONNEMENT:

Pour un an 350 Piastres
Edition spécial. 500 ptrs.

ADRESSE:

«İctihad» Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

15 Mai 1929 No. 273

İCTİHAD

TÜRKÇE VE FRANSIZCA

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ, SANA'Î,

SIHHÎ MECMU'A

Aboneman: Seneliği [24
nüşa] Türkiye için 2 bu-
çuk, haric için 3 buçuk,
Âlâ kâğıdı 5 liradır.

İdarehanesi:

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi dördüncü sene

No. 273—15 Mayıs 1929

denilen (yarım ölüme) nihayet vermelidir.

Hakikatta yüzde otuz nispetinde yaşayan insanları yüzde yüz yaşamaya teşvik etmelidir.

Taraftarlarının büyük bir kısmı üzerinde bunu temin edebilen bir reis, reislerin en büyüğüdür.

Bizzat kendini büyük bir mevcudiyet haline getirmek muvaffakiyetin, ahlâkın ve her türlü saadetin başıdır.

Tarihin tanıdığı ve tanımadığı bütün kahramanlar ve şehitler hep gayeleri için yaşamış mefkûre ve idealleri için ölmüş insanlardır.

Nefsini ve iradesini terbiye ve büyük ve şayani taktir bir gaye takip ederek hem kendine beşeriyete faydalı olmağa çalışmak Bence bu reislik, ve rehberlik mefhumlarının tarifi için söylenilecek en son sözdür.

GASSON-MUBAHAT

«SOLMAYAN GÜZELLİKLER» den

Be kadri sa'y yabed her kes ez feyzı ezl behre
Eger zarfı tu kem gired günahi nist deryara.

Her kesin nasibi çalışmasile mütenasib olur, eger senin habin az alıyorsa deryanın günahı nedir? **ŞEREF KAZVÎNÎ**

Mevc ez hakiketi guheri bahr ğafilest:
Hadis ci gune derk numayed kedîmra?

Dalga, denizin incisinin hakiketinden gâfildir «hadis» olan «kadim» olanı nasıl anlar? **[SA'İB]**

Cürmi menest pişi tu ger kadrime kemest
Hod kerdeem pesend hiridari hişi ma.

Eger yaninizda kıymetimin az ise o kabahet benimdir. Müşterimi ben beyendim, ben intihab etdim. **NAZÎRÎ**

Zistenem ba tu muyesser me bad
Bi tu eger zistenem ârzüst [Cismi]

Eger arzun bensiz yaşamak ise seninle yaşamak bana muyesser olmasın?

BİR AHLAKIN İCMALI

Yazan: J. M. Guyau

VI

Tabi'at nazarınızda teşahhus eder: ziyası size tevcih olunan bir iltifat[grâce]bir hitabı-izzet gibi görünür. Tabi'atın bütün mahluklarında öyle bir gençlik ve ümid bolluğu var ki siz dahi cihan şumul hayatın bu ilcâsile mest ve hayran olursunuz.

Bu vech ile dinî ve ahlakî mes'elenin kadim şekli, mevcudiyeti rabbanî, bu yeni şekle irca' olunur: la yemutluk [im mortalité]. Bu mes'eleda ben şimdiden ben mi'yim, yahud benim şahsiyyetim bir mevhummudur, ve ben diyecek yerde biz, cihan dememmi lâzım, bunun bilinmesi demektir.

Zahiren ne kadar za'if olursa olsun tek bir mevcud, Tabi'atda ben diye bildiği takdirde, şubhesiz bu mevcud ebedi olurdu. Burada yekdigeri karşısında iki büyük ferziyye bulunur. Evvelâ bütün zahirî benlerin yekdigeri içinde kaynaması bütün şu'urların tabi'atın içine şe'nî kabili nüfuz olması, bütün o sözde vahdeti çevheriyyelerin bizzat kendimizde ve kendimizin haricinde açılau ve içinde nazar ga'ib olduğu kaçıcı manzaralar halinde «alâ'imî' zahirî kesretler»e[*] muncir olması, Buna bedel diğer farziyye: Tabi'atın bir maksadı var: ferd. nihayet nusgu bir kaç nuvede belki de bir kaç noktada temerküz eden mu'azzam bir ağaç gibi, Tabi'atın nusgu, bilahere açılmak üzere toplanır. O zaman ferdler pâydar zümreler teşkil ederlerdi. Bahri muhitde adacıklar da yokmu? Bundan başka bu ferdlerin ba'zıları birbirine sarılır aslâ ayrılmamak için yekdigesine bağlanırlar. Birleşmek için kâfi derecede sevişmek kâfi gelseydil Bu birleşmek o zaman ebedilik olurdu: Mehabbet bizi ebedi kılardı.

Teessüf olunur ki lâyemutlugun aleyhinde çok i'tirazlar var. Bu i'tirazlardan biri ve en vahim olanlarından biri tekâmül [E-

[*] Multiblicité phénoménale.

volution] akidesinden çıkarılabilir. Her temamlanmanın, her «integration» in, her ferdeleşmenin [«individuation» in] seciyyesi, muvakket olmadır daha geniş bir tâmlığa, daha zengin bir ferdeleşmeye yaramaktır. Bir ferd tabi'at için niha'i olmayan bir tevakküf zamanıdır böyle olamasa Tabi'at seyrinde tevakkuf etmiş bulunurdu. Eflatunla beraber ibda'larına ebediyyeti numune ittihaz ettiği enemuzeclerin esiri olduğunu zanneden eski filozoflar, tabi'atın en iyi muvaffak olunmuş ebedi enmuzéce en yakine serlerinin ebediyyete iştirak ettiğini farz ede bilirlerdi: eger Tabiat, enmuzeclere *nev'ilere*, fikirlere göre fi'l ve te'sir icra etseydi kendimizi bu fikirlere göre tevfik ederek bizde layemut olmayı ümid edebilirdik. Fakat

zamanımızda pek ayrı bir anlayış hakimdir. Bu [XIX inci] asrın başlangıcında enva'i hayvaniyenin layemutlugunun evvelce düşünülmüş bu pılan zihayat ta-

bi'ate ebediyyen kabul ettirilmiş bir fikir istilam ettiğine henüz inanılabiliyordu.

Darwin den beri Tabi'atın 'asırlarla tahvil ettiği geçici nev'iler ve bizzat kendisinin gelişi güzel dökdüğü ve biri birini mute'akib kırmakda gecikmediği kalıplar görüyoruz. Eger nevi' [espèce] fânî olunca ferd nerede kalır? Ferd ile nevi' arasında her zaman anlaşılmamış olan tesanüd vardır layenkati' tekrar olunuyor ki nevi' ve ferd biri birine zıd menfeatlere malikdirler, Tabiat birini diğerine feda eder.

Tabiat her ikisini feda eder ve asıl ferdi mahkûm eden nev'inin mahkûm olmasıdır demek de doğru ve daha doğru olmaz mı! Eger nev'i layetehavvel olsaydı biz [ferdler] de ona uygun olmak sayesinde beraber kurtulmayı ümid edebilirdik. Fakat ha'ir, nev'i

ler, ferdler, hep aynı kasırga ile götürülmektedir. Her şey namütenalide geçer yuvarlanır. Ferd bir miktar tefekkürler, hatıralar, biri birine bağlı iradeler tevazün halinde Kuvvetler mürekkebidir. Bu tevazun ancak kendisine mü'said fiziki ve zekâ'i bir muhit paydar olabilir; halbu ki bu muhit kendisine ancak mahdud bir zaman esnasında nasib olur. İnsan, bünyesi itibariyle ebediligi te'emmül ebediyyeti tesavvur edemez.

Ne bir ferd, ne bir nevi' için her ma'na ile na mahdud terekki yokdur: ferd ve nevi' mâzi ile âti arasında mutevassit had [terme]den başka bir şey degildirler. Âtînin tam zaferi bunların nabud olmalarına muhtaçtır.

İNKİSAR ŞERABI

Tasıdım yıllarca ey sönen şu'le
Göz bebeklerimde berguzarını;
Bir ıssız bağçada ölen akşamın
Kana kana içdim inkisarını.

21 Ag. 1928

AB. DJ.

Layemutluğa ya-pılabilecek diğer bir i'tiraza geçelim: Eger, tefekkür, eger, irade layemut olsaydı iradede Tabi'ate fa'ik, Tabi'ati hükmi altına almaya Tabi'atı zabt etmeye

kabiliyyetli bir kudret bulunacağı için bu mümkün olurdu: Bu ferziyyede hayat, ruhun Tabi'ate karşı bir nevi, mücadelesi, ve ölüm zafer olurdu. Fakat o zaman bu muzafier ruhlar kendilerisiz devam etmekte olan ebedi muharebeden uzak neden bir tarafa çekiliyorlar? Niçin bizi terk ediyorlar? Ve mademki bu ruhların kudretlerini ölüm azaltmadı bu kudreti, kardaşleri, insanların hizmetlerine ne için vermiyorlar?

Her tarafta, etraflarında ecdadın ruhlarının hareket ve fi'ilede bulunduğunu gören, yanlarında ölümlerin tekrar yaşadığını his eden küdemânn, i'tikadı, bilmeksizin, derin di küdema bu ruhlarla âlemi evahı dolduruyor ve bu ruhlara kudreti insandan daha ziyade bir hudret veriyordu. Eger müfekkire [La pensée] ölümden ge-

çerşe, başkası için bir lütfu subhanî olmak lâzım gelir. İnsaniyyetin, kahri-manları, dahileri, ve bütün başkalarının önünde yürüyenler üzerine istinad ettiği gibi ölüleri üzerine istinad etmek hakkına malik görünür. Eger layemutlar varsa bize el uzatmalı, bize yardım etmeli, bizi himaye etmelidirler niçin bizden gizleniyorlar? Homère orduları gibi, yanında harb etmeye amâde bir ilahlar kavmini kendisile beraber his etmek insaniyet için ne kuvvet olmazdı? Ve bu ilahlar insaniyyetin 'mazarın takdis etmiş olduğu, öz evladları olurdu; bunların mikdari da'ima artmakta bulunurdu, zira velud arz hayat husule getirmekden fariğ olmaz ve hayat layemutlaştırdı. Bu vechile Tabi'at kendi mededresini [Providenceini] kendi yarattı. Bu Kavrayış [conception] belki en ibtida'idir ve aynı zamanda zekâyı beşerin şimdiye kadar daha cazibini bulmamış olduğu bir derecede cazib kavrayışıdır. Bizce, bu kavrayış layemutluk kavrayışından ayrılamaz. Eger ölüm öldürmezse, tahlis eder; ölüm ruhları la keydlige yahud acze atmaz; bina'en aleyh kadim i'tikada göre her taraf ayayılmış fi'al, kadir, mededres «esprit» ler, ruhlar bulunmak lâzım gelir. Küdemanın yahut vahşilerin miythologie» leri, köylülerimizin farz ve tahminleri dogru olmak lâzım gelirdi. Bununla beraber bugün bunu kim kabul etmeye yahut buna muhtemel nazarile bakmaya kim cesaret eder? İlm Tabi'atın tek bir hadisesi arkasında hiç bir zaman eyi veya kötü bir niyyet mevcudiyetini müşahede etmemişdir; 'İlm [Esbrits] le'in, ruhların, binaen' aleyh layemut hayatın inkarına meyyaldir. İlme inanmak ölüme inanmak görünüyör.

«SOLMAYAN GÜZELLİKLER» den

Mihmani yek dü ruze'i in bezmi gurbetini
Gafil mesev ki suhbetima bes ğanimetest

Bu gurbet bezmininin bir iki günlük müsafiriyiz, gafil olma ki bizim söhbetimiz hayli ganimetdir. MİRZA RUSTEM

DÜŞEN BİR KADINA

Ma'sum iken nasılsa sukut ettin fakr ile;
İffetsiz demek sanı büyük bir bühtan gibi,
Hiss edemem karşında küçük bir nefret bile
Görünsen de her zaman gözüme şeytan gibi.

Ey bir lokma ekmeğe ırzını satan kadın!
Mühakkarsın herkesce kahbedir şimdi adın,
Mülewes kucaklarda çok bunaldın ağladın,
Muzir olmak hakkındır bu gün bir yılan gibi.

Bir eser de kalmamış ewelki gururundan
İsteyince, gel deyor seni her güzel bulan
Tevahhuşun yok artık, fakat sende bir zaman
Erkeklerden kaçardın ürkek bir ceylân gibi

Yüreğinde acılar, gözlerinde kanlı yaş,
Zilletlerle ararsın bir günlük bir arkadaş,
Munkad olda gayzına merhametten uzaklaş,
Saldır kimi görürsen yaralı kaplan gibi.

Evde hasta çocuğun sut bekler ağlayarak,
Onu yaşatmak için gezersin sukak sukak,
Sev nirsın bulursan eğer yeni bir kucak
Fakat hâlâ ismetin ruhunda nihan gibi.

Her tavrın, her bakışın sefaletten bir nişan
Tükenmez elemelerin gülmenden bile ayan
O pür lerze, o solğun dudakları boyayan
Ciğerlerinden gelmiş bir kaç katra kan gibi.

Tokadi zade: ŞEKİP

AMELİ RUHİYYAT

Cihanı çok istikşaf etmiş ve laboratoire ların sessizliği, sükut ve sükunu içinde yeni hakikatlar dahi taharri etmiş olan bir filisofun nazarları belki bazı mertebe alaka, bazı mer-tebe cazibe arz edecektir.

Aldatıcı ihtiraslardan ve 'akim ithamlar-dan münezzeh olan bu nazarlar, bu görüşler hali karartan ve istikbali pek meşkük kılan sislerin açılmasına yardım edecektir.

Ş Vaktile devlet adamları pek sabit tea-müller, an'analar üzerine istinad ederek idarei hükümet ederlerdi. Bugün enamin mütelevvin ve mütebeddil kana'atlarını takip etmeye mecbur olduklarından devlet adam-ları, enam tarafından kabili kabul icthadlar